

OBRONIĆ SIĘ (86) *vb pf*

się (70), się (16)

Pierwsze o prawdopodobnie jasne (tak w o-); drugie o jasne (w obronić wahania).

inf obronić się (63). ◇ *fut 2 sg* obronisz się (3). ◇ *3 sg* obroni się (5). ◇ *1 pl* obroni(e)m się (1). ◇ *3 pl* obronią się (1). ◇ *praet 2 sg m* -ś się obronił (1). ◇ *3 sg m* obronił się (3). *f* obroniła się (1). ◇ *1 pl m pers* obroniliśmy się (1). ◇ *3 pl m pers* obronili się (4). ◇ *con 3 sg m* by się obronił (2). ◇ *3 pl subst* by się obroniły (1).

Sł stp s.v. obronić, Cn brak, Linde XVII w. s.v. bronić się.

1. *Wy ratować się z niebezpieczeństwa, opresji (80)* : *RejRozm* 399 [2 r.]; *BielKron* 299; *Cui nemo interdiceret potest, Zprzeciwić się/ Obronić się. Mącz* 87c; *Prot Ev*; *Bo áćći się ono niebożatko á on nędzniczek obronić nie może/ ktego thy dawisz w niewinności jego/ ále Pan opowieda się głośno/ iż się chce mścić krzywdy jego. RejPos* 253v.

obronić się komu (2): *A ielzcie owłzem tego ná wietłzey pieczy mieymy kto się nam obronić nie może RejPos* 253v. *Cf Zwrot.*

Zwrot: »[czym] obronić się sprzeciwnikowi« (1): *ázałz thám [w słowach pańskich] nie naydzieisz/ czym się małz obronić káždemu sprzeciwnikowi swemu? RejPos* 65v.

W przem [czemu] (4): *walcząc łamá s sobą/ y przeciw temu/ kogo więczey niż dułzę swą miłowála/ iednák się obroniła onemu ogniovi/ ktery wiele mądrych ludzi popalił. GórnDworz* Aa8.

Szeregi: »sprzeciwić się a (albo) obronić« (2): *Rzegotaniu smoká/ bełtiey/ skázonego proroká trudno się kto sprzeciwić á obronić może RejAp* Ff, 137v.

»ani się obronić ani uchylić« (1): *A temu mieczowi [duchowi ust świętych pańskich] áni się obronić/ áni przed nim vchylić żaden się niewiernik nie może. RejAp* 24.

a. *Wy ratować się siłą od napaści; defendere Modrz (35)* : *BierEz* 3v; *RejZwierc* 19v; *RejZwierc* 154, 166, 200v; *Męże [...]* załadził z dobrą strzelbą/ á to gdy nieprzyjaciel ma nád cie dobrze wietłze poczty ludzi [!]/ tym obyczáiem się obronisz. *BielSpr* 22; *BudBib* I 452v *marg*; *CzechRozm* 231v; *Trzeci obyczay zábijania iest/ gdy kto chcąc się obronić zabije [quod committitur ab aliquo defendendi sui causa]. ModrzBaz* 78v.

obronić się komu, czemu (18): *BielŻyw* 147; *KrowObr* 115 [2 r.]; *by byli ty skárby ná słuźebny lud wydáli ktere w ziemię pochowali/ mogliby się byli obronić Turkom. BielKron* 251v, 146v, 303v, 322v, 352, 439v; *RejZwierc* 134v; *Raz mu płczóły złodziey vkradł: ktere wypadwłzy z vlá/ ták się ná one⁸⁰ złodziejá rzućily [...]* iż się im obronić niemogł. *SkarŻyw* 527, 558; *ActReg* 122. *Cf* »obronić się gwałtowi«, »obronić się nieprzyjacielowi«.

Zwroty: »obronić się gwałtowi« (1): *mocny odpor mieli z Wiedniá z miáftá [...]* gdzie za bożą pomocą obronili się wielkiemu gwałtowi *BielKron* 206v.

»obronić się nieprzyjacielowi« [*szuk zmienny*] (4): *Poczał Krol Olbrácht sfukać obyczáyá yákoby się nieprzyjacielom obronił BielKron* 399v, 160; *BielSpr* 22, 28v.

»obronić się mocą« (1): *widział iż się mocą obronić nie mogł/ szukał rády iákoby wždy sobie chytrósciá iáką pomoc mogł. RejZwierc* 163.

»obronić się wojskiem« (1): [*miasto*] obronić się jakim wojskiem może: a bez praw stać y trwać żadne nie może. *SkarKazSej* 697b.

Szereg: »obronić się i ognąć« (1): Iako nie ia muchom/ páiąkom/ y niethoperzom obronić y ognąć niemogę/ tak też Bog muchom páiąkom y nietoperzow [!]/ obronić nie niemoże [*o obrazach Boga i świętych*] *KrowObr* 115.

a. *O przeciwstawianiu się pokusom: oprzeć się, nie ulec* (16) : náyduią nie takie do tego drogi [*aby dać podarek ukochanej*]/ takie forthyle/ iż/ áby nie wzięła/ obronić nie żadną miarą niemoże. *Górndworz* Bb3v.

obronić się komu, czemu (14): *Górndworz* Bb; *RejPos* 332v, 352; kto chce może nie fráfownym wdziáć/ może nie też temu obronić. *RejZwierc* 153, 47v, 73v, 79; niezmierną mękę miał/ otym wftáwicznie myśląc/ á oney się pokušie obronić nieumiejąc. *SkarŻyw* 134. *Cf* *obronić się komu czym*, »obronić się przeciwnikowi«.

obronić się komu czym (2): śledl śmieie náład Boží/ tą tarcą się Diabłu obronił mocną wiarą *RejKup* a7v; Włpomni łobie ná onę nieomylną rádę [...] iako mu [*czartowi*] nie maż obronić onemi mocnymi łowy Pána łwego *RejPos* 240.

Zwroty: »od grzechu a od upadku obronić się« (1): Przeżrzy moy miły Pánie nędzney krewkości człowieczeństwá mego/ która nie nigdy bez łálki twej świętey od grzechu á od vpadku obronić nie może. *RejPos* 133v.

»obronić się przeciwnikowi« (4): pilno nie rozmyłay/ [...] iż nie trudno maż obronić czárthowi łprzećiwnikowi łwoiemu *RejPos* 54v, 51v, 52v, 185.

Szeregi: »obronić się a odpędzić« (1): káżdego z nas Duch święty [...] vpomináć raczy/ iż my ináczey nie łprzećiwnikowi łwemu obronić nie możemy/ á ináczey go od łiebie odpędzić nie możemy/ iedno w powłcięgliwości ciáła náłze⁸⁰ *RejPos* 185.

»zastawić się i obronić« (1): białagłowa [...] záłtáwi nie/ y obroni/ tym włzytkim rzeczám/ które iako moźni nieprzyiaciele wftáwicznie przećiwko cnoce walczą. *Górndworz* Bb.

b. *O argumantach w dyskusji i pogłádach* (7) : Inłze [*argumenty*] iako mniefy wáźniefy opułzczám/ ábo któreby nie łácniefy obronić mogły gdyby nie ty porządnie wprzod obroniły. *CzechRozm* 125, 73v, 125v.

obronić się czym (3): A tak nie tym wywodem zakon obronić nie może. *CzechRozm* 85, 50v, 192v.

c. *O przeciwstawianiu się zarzutom w sądzie* (8) : A zá innymi odpory [...] kthorych gdy pozwány iednę álbo wiefcey ma/ może łye obronić áby nie odpowiadał. *GroicPorz* v4.

obronić się czym (1): łedzia łiedzial trzymayac nie za Szablę [...] trudno tam belo łztuki Lubranłkiego wzic y niałie obronic *PaprUp* H3. *Cf* *obronić się czym wedle czego*, *Zwrot*.

obronić się czym wedle czego (1): taki [...] w winie Sędziemu vpada/ iellif by łye iáką pomocną przyczyną wedle práwá nie obronił *GroicPorz* zv.

Zwrot: »prawem się obronić« (1): dzyerzawcá muśi się prawem obronić które vkázáć muśi. *UstPraw* H2v.

Szereg: »sprzećiwić się i obronić« (1): A gdzie bym łye niemogł sprzećiwić y obronić/ tedy ofwiádczywłzy obiecuię to im powiedzić. *GroicPorz* g2.

Przen: O sądzie bożym (3) : Táki będzie ten oštátni czás/ w ktorým wšytko fię vkarze/ wšytko fię popláci/ nikt fię nie zátái/ nikt nie obroni *SkarKaz* 4a.

obronić się czym (2): RejPos 29; (marg) O Sądzie Bożym źle heretycy trzymáią. (-) Mowią iż fię ná nim lámą wiárą obronią *SkarKaz* 4a.

d. *Wyratować się od śmierci [komu, czemu] (8)* : A żadny nieieft [...] by fie miał obronić gwałtowney grobowey możności. *RejPs* 133v; Albo on Sámfon co wieże mury obalał [...] páthrzze iefli fie śmierci obronił álbo mógł obronić? *RejZwierc* 166, 166 [3 r.], 169v.

obronić się komu z czego (1): miał przyść/ á złomić ono iádowite żądło márney śmierci/ kthorym káfáła á zaráżála/ [...] á nikt fie iey s tego obronić áni wydrzec nie mógł. *RejPos* 221v.

Zwrot: »mocą się obronić« (1): fpiewał/ áby káždy [...] ná to łobie wšpominał/ [...] iż fie themu [tj. śmierci] nikt żadnym bogáctwem áni żadną mocą obronić nie może/ áby tego długu płácić nie miał. *RejZwierc* 169v.

Szereg: »[nie] obronić się ani wydrzec« (1): RejPos 221v cf obronić się komu z czego.

2. Zabezpieczyć się, uchronić się (6) :

obronić się od czego (1): proźę kaź mi tu iáką chałupeczkę/ y przykrycie poštáwić/ [...] żebych wždy od zimná iakokolwiek obronić fię mógł. *SkarŻyw* 135.

obronić się czemu cum inf (1): Oleiem lniánym płęc pomázuy/ obronifz fye piegam mnożyć/ y náftále zginą. *SienLek* 79.

Szereg: »uchronić się, obronić się« (1): Acháb [...] Iákokolwiek od bitwy/ chcący fie vchronić/ Lecż przedfię żadną miárą/ nie mógł fie obronić *HistHel* D2v.

W przen (3) :

obronić się od czego (1): A fnadz nie máłz ná świecie nigdzyey ták możnego/ Aby fie miał obronić od tey zdrády iego [*Wenusy ze strzałami*]. *RejWiz* 30.

obronić się komu, czemu (2): Tákwawola fwe drzewo ná grufzt záłożyła/ Trudno fie iey obronić by nas nie złomiła. *RejWiz* 101v; *RejPos* 264.

Synonimy: 1. wybawić się, zaszczyścić się; 2. uchronić się.

Formacje współrdzenne cf BRONIĆ SIĘ.

Cf **OBRONIENIE**